

(مقاله پژوهشی)

بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز درباره وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی

عبدالحسین شکورنیا^{۱*}، پوران دخت اسدالهی^۲، حسین الهام پور^۳، علی خدادادی^۴

چکیده

زمینه و هدف: مشاوره و راهنمایی توسط اساتید راهنما در طول دوره تحصیل، به دانشجویان در غلبه بر مشکلات آموزشی کمک خواهد کرد. هدف این مطالعه، بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در ارتباط با ارائه راهنمایی و مشاوره تحصیلی بود.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی - مقطعی، نظرات ۳۵۴ نفر از دانشجویان از طریق پرسشنامه‌ای که روایی و پایایی آن تأیید شده بود، مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها از طریق تکمیل پرسشنامه نظرخواهی مشتمل بر ۳۵ سؤال جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS.15 و آزمون‌های آماری t و ANOVA تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: دو سوم دانشجویان دختر و بقیه پسر بودند. تعداد ۱۸۳ نفر (۵۱/۸ درصد) از دانشجویان اعلام نمودند که در طول دوران تحصیل به استاد راهنمای خود مراجعه کرده‌اند، ولی تنها ۱۸/۸ درصد از این ارتباط رضایت داشتند. میانگین نمره رضایتمندی دانشجویان از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه $2/36 \pm 0/78$ و میانگین نمره نظرات آنان از وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی $3/88 \pm 0/65$ بود که در مقایسه با وضع موجود از نظر آماری معنادار بود ($p < 0/001$). دانشجویان با میانگین $3/91$ ضرورت امر مشاوره را تأیید می‌کنند و با میانگین $4/11$ بر این باورند که استاد راهنما می‌تواند در امر هدایت تحصیلی دانشجو مؤثر باشد.

نتیجه‌گیری: دانشجویان نسبت به اهمیت و نقش سازنده مشاوره و راهنمایی تحصیلی، نگرش مثبتی دارند، اما از شرایط موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه رضایت ندارند. با توجه به نقش ویژه اساتید راهنما در هدایت دانشجویان، بازنگری و اصلاح فرایند استاد راهنما، ضروری به نظر می‌رسد.

م ع پ ۱۳۹۰؛ ۱۰(۵): ۴۶۹-۴۷۹

کلید واژگان: مشاوره و راهنمایی تحصیلی، نظرات دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز.

۱- مربی گروه ایمونولوژی.
۲- مربی گروه زبان خارجه.
۳- مربی گروه علوم تربیتی.
۴- استادیار گروه ایمونولوژی.

۱- گروه ایمنی‌شناسی، دانشکده پزشکی،
دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور
اهواز، ایران.

* نویسنده مسؤول:

گروه ایمنی‌شناسی، دانشکده پزشکی،
دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور
اهواز، ایران.

تلفن: ۰۰۹۸۹۱۶۳۱۳۳۶۰۲

Email:shakurnia@yahoo.com

مقدمه

به مشکلات جسمی، روانی- اجتماعی هستند. از طرفی تعدادی از دانشجویان در طی دوران تحصیل، گرفتار چنین مسائلی می‌شوند. چنین وضعی ایجاب می‌کند که به نیاز دانشجویان برای حل مشکلاتشان توجه بیشتری شود (۵).

مشاوره و راهنمایی دانشجویان یکی از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیری در دانشگاه‌ها به حساب می‌آید. راهنمایی و مشاوره تحصیلی، ضمن آموزش شیوه‌های تصمیم‌گیری درست و نحوه مواجهه با رویدادهای زندگی، به گسترش بینش، حل تعارضات درونی و رشد روابط سازنده با دیگران می‌انجامد و در نهایت، موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، افزایش پیشرفت و کاهش افت تحصیلی می‌گردد (۶).

ارتباط مناسب بین استاد راهنما و دانشجو، توانمندی، توجه و علاقه استاد راهنما به این امر می‌تواند شرایط ارائه مشاوره و راهنمایی تحصیلی را فراهم آورد و در رضایت‌مندی دانشجویان و پیشگیری از مشکلات تحصیلی آنان مؤثر باشد. در مطالعه‌های متعددی، وضعیت مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی همدان، نشان داد که ارائه مشاوره و راهنمایی در دانشگاه نتوانسته است امنیت و رضایت مناسبی برای دانشجویان در طی تحصیل فراهم آورد (۷). ادومی نیز با بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان گزارش نموده است که راهنمایی اساتید مشاور نتوانسته است جایگاه رضایت‌بخشی را برای دانشجویان فراهم آورد (۸). نتایج یک مطالعه در دانشگاه سلطنتی انگلیس نیز نشان داد که دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید رضایت کافی ندارند (۹)، ولی مطالعه آقاجانی نشان داد که دانشجویان معتقدند اساتید راهنما عملکرد قابل قبولی ارائه کرده‌اند (۱۰).

نتایج یک بررسی در ارتباط با راهنمایی و مشاوره تحصیلی در دانشگاه اصفهان نشان داد که از نظر بیشتر

مشاوره و راهنمایی یک جریان یادگیری است که از طریق رابطه بین دو نفر انجام می‌پذیرد. در این رابطه متقابل، مشاور با داشتن مهارت‌ها و صلاحیت‌های علمی و شغلی لازم می‌کوشد، مراجع را با روش‌های منطبق با نیازمندی- هایش یاری کند تا بتواند بیشتر خود را بشناسد و بینشی را که به این طریق نسبت به خود کسب می‌کند، در رابطه با هدف‌های معین، به‌طور مؤثری مورد استفاده قرار دهد (۱).

راهنمایی و مشاوره صحیح و مناسب برای ارتقای سطح کیفی زندگی و پیشرفت در جامعه به‌ویژه در مراکز آموزشی در طی دوران تحصیل دانش‌آموزان و دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار است (۲).

دانشگاه‌ها مسئولیت خطیری در تربیت دانشجویان به عهده دارند و برای تحقق این هدف، ارائه مشاوره و راهنمایی تحصیلی از سوی اساتید برای دانشجویان یک ضرورت است، چرا که دوران تحصیل در دانشگاه، برای بسیاری از دانشجویان با خطر آسیب‌های جدی همراه است. تغییر در سبک زندگی، دوری از خانواده، زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی، نیازهای عاطفی، محدودیت‌های آموزشی دانشگاه، رفتارهای کارکنان آموزشی و اجرایی در دانشگاه و مشکلات تحصیلی از جمله عواملی هستند که می‌توانند در بروز استرس‌های شدید، اضطراب و آسیب‌های روان‌شناختی و به تبع آن در افت عملکرد تحصیلی دانشجویان مؤثر باشند (۳).

راهنمایی دانشجویان به عنوان یکی از وظایف و مسئولیت‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی در آیین‌نامه استخدامی اعضای هیأت علمی مورد تأکید قرار گرفته است. استاد راهنما، عهده‌دار هدایت تحصیلی و راهنمایی دانشجویان در زمینه مشکلات فردی، خانوادگی، عاطفی و اجتماعی است (۴). بررسی وضع سلامت روان دانشجویان طی سال‌های اخیر حاکی از این امر است که ۱۷ الی ۲۰ درصد دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه، مشکوک

بهداشت، پرستاری و مامایی و توانبخشی بودند که به نسبت تعداد دانشجویان هر دانشکده انتخاب شدند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز است (۱۳). این پرسشنامه در سال ۱۳۸۲ توسط شاهی و همکاران برای دانشجویان دانشگاه شهید چمران طراحی شد. روایی این پرسشنامه توسط هفت تن از اساتید علوم تربیتی به تأیید رسید و پایایی آن از طریق روش بازآزمایی ۰/۸۲ درصد محاسبه شد این پرسشنامه با تغییرات اندکی در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ) ($\alpha = 0/94$) به دست آمد.

این پرسشنامه مشتمل بر سه بخش بود. در بخش اول، سؤالاتی در مورد ویژگی‌های فردی دانشجویان، در بخش دوم، ۱۸ سؤال درباره وضعیت کنونی مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاه و در بخش سوم نظرات دانشجویان درباره وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی در دانشگاه در قالب ۱۷ سؤال مطرح شده بود و دانشجویان، نظرات خود را بر روی یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد با ارزش نمرات از ۱ تا ۵ اعلام می نمودند.

نمره ملاک برای هر یک از سؤالات ۱ تا ۵ بود. بر این اساس، حداکثر امتیاز هر عامل رضایت می‌تواند ۵ باشد که به معنای رضایت خیلی زیاد از آن عامل و حداقل امتیاز نیز ۱ است که به معنای رضایت خیلی کم و امتیاز ۳ به معنای رضایت متوسط در نظر گرفته شد و امتیاز کمتر از ۳ غیر قابل قبول در نظر گرفته شد.

در تجزیه و تحلیل داده‌ها روش‌های آمار توصیفی نظیر میانگین، انحراف معیار و آمار استنباطی مانند آزمون‌های آماری t و ANOVA با استفاده از نرم افزار SPSS-15 به کار گرفته شد.

دانشجویان، نیازهای راهنمایی و مشاوره شغلی در اولویت قرار دارد (۱۱). ربیعی نیز در پژوهشی در بررسی نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان گزارش نموده است که ۶۸ درصد دانشجویان به خدمات راهنمایی و ۴۲ درصد آنها به انواع خدمات مشاوره ای نیازمندند (۵).

با توجه به اینکه توانمندی و مهارت اساتید راهنما در ارائه خدمات مشاوره‌ای مناسب به دانشجویان، به تقویت روحیه و افزایش ضریب روانی و در نهایت به رضایتمندی دانشجویان از شرایط موجود منجر خواهد شد، بنابراین آگاهی از نظرات دانشجویان در ارتباط با وضعیت کنونی مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه می‌تواند کاستی‌ها و معضلات این موضوع را برای دست‌اندرکاران دانشگاه مشخص کند و راهکارهای بهبود شرایط را فراهم سازد.

این مطالعه، با توجه به اهمیت، نقش و جایگاه مشاوره و راهنمایی تحصیلی در جهت رفع مشکلات دانشجویان و دستیابی به اهداف آموزشی طراحی و اجرا شده است زیرا اطلاعات روشن و مشخصی از وضعیت ارائه این خدمات به دانشجویان در دانشگاه در دست نمی‌باشد. بنابراین هدف این مطالعه بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، درباره راهنمایی و مشاوره تحصیلی بوده است. نتایج این بررسی می‌تواند در راستای برنامه‌ریزی و ارتقای کمی و کیفی ارائه خدمات مشاوره‌ای در دانشگاه مؤثر باشد.

روش بررسی

در این مطالعه توصیفی - مقطعی، جامعه پژوهش، کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز به تعداد ۵۷۴۰ نفر بودند که در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ در دانشکده‌های مختلف به تحصیل اشتغال داشتند. نمونه مورد بررسی مطابق با جدول مورگان (۱۲)، ۳۶۱ نفر از دانشجویان از ۷ دانشکده پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی، پیراپزشکی،

یافته‌ها

از ۳۶۱ پرسشنامه توزیع شده تعداد ۳۵۴ پرسشنامه به طور کامل تکمیل و مورد بررسی قرار گرفت (میزان پاسخ‌دهی ۹۸ درصد).

نتایج بررسی نشان داد بیشترین درصد نمونه‌ها، ۲۳۶ نفر زن (۶۶/۷ درصد)، ۳۲۱ نفر مجرد (۹۲/۲ درصد)، ۲۰۶ نفر غیربومی (۶۰/۴ درصد) و ۳۱۸ نفر غیرشاغل (۹۴/۴ درصد) بوده‌اند. بیشترین تعداد دانشجویان مورد مطالعه از دانشکده پیراپزشکی (۲۲/۹ درصد) و کمترین تعداد از دانشکده توانبخشی (۸/۸ درصد) بودند. میانگین و انحراف معیار تعداد واحدهای گذرانده دانشجویان $79/7 \pm 39/9$ و میانگین و انحراف معیار معدل تجمعی آنان $16/26 \pm 1/3$ بود. تعداد ۳۴۰ نفر از دانشجویان (۹۶/۹ درصد) اعلام داشته‌اند که از بدو ورود به دانشگاه، استاد راهنما داشته‌اند اما فقط تعداد ۱۸۳ نفر (۵۱/۸ درصد) اعلام نموده‌اند که تاکنون به استاد راهنمای خود مراجعه کرده‌اند. شصت و چهار نفر (۱۸/۸ درصد) از دانشجویان راهنمایی‌های ارائه شده توسط اساتید مشاور را کافی و مؤثر می‌دانند و تعداد ۲۷۰ نفر (۷۶/۹ درصد) در جواب به این سؤال که " آیا تاکنون استاد راهنما، شما را برای مشاوره و راهنمایی دعوت کرده است" پاسخ منفی داده‌اند.

نتایج مطالعه نشان می‌دهد میانگین و انحراف معیار آگاهی دانشجویان نسبت به نقش و اهمیت مشاوره و راهنمایی در دانشگاه با حداقل ۱ و حداکثر ۵، $(2/95 \pm 1/17)$. اهمیت امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان نزد اساتید $(2/24 \pm 1/21)$ و میزان مراجعه دانشجویان به اساتید راهنما $(1/88 \pm 1/12)$ را نشان می‌دهد.

نتایج این مطالعه همچنین نشان داد که دانشجویان اعتقاد دارند اساتید راهنما در حل مشکلات آنان در زمینه‌های مختلف کمک چندانی نمی‌کنند به طوری که نمره میانگین نظرات دانشجویان در ارتباط با میزان راهنمایی اساتید راهنما در زمینه انتخاب و حذف واحدهای درسی

$(1/99 \pm 1/21)$ ، ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر $(2/0 \pm 1/20)$ ، تحقیق و پژوهش $(1/90 \pm 1/17)$ ، مسائل و مشکلات شخصی و خانوادگی $(1/62 \pm 1/08)$ و در ارتباط با مسائل مربوط به آینده شغلی و بازار کار $(1/83 \pm 1/14)$ بوده است که ناخرسندی آنها را از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی در دانشگاه نشان می‌دهد.

در مجموع، میانگین نمره رضایتمندی دانشجویان از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه، $2/36 \pm 0/78$ بود (جدول ۱). مقایسه میانگین نظرات دانشجویان نسبت به وضعیت موجود، با توجه به متغیر وضعیت شغلی، تأهل و بومی بودن آنها، تفاوت معنادار آماری را نشان نداد اما این مقایسه با توجه به جنس و مقطع تحصیلی، تفاوت معنادار آماری را نشان داد (به ترتیب $p < 0/001$ و $p < 0/03$)، به طوری که میانگین نظرات دانشجویان دختر به مراتب از دانشجویان پسر بالاتر بود (به ترتیب $2/45 \pm 0/94$ و $2/19 \pm 0/90$). همچنین میانگین نظرات دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کاردانی از دانشجویان مقطع دکتری حرفه‌ای نیز بالاتر بود (به ترتیب $2/53 \pm 0/94$ و $2/04 \pm 0/84$).

نتایج دیگر این مطالعه نشان داد که دانشجویان نسبت به امر مشاوره و راهنمایی در دانشگاه، نگرش مثبتی دارند به نحوی که میانگین نمره نظرات آنان از وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی، $3/88 \pm 0/65$ بود که در مقایسه با وضع موجود از نظر آماری، معنادار بود ($p < 0/001$). دانشجویان با میانگین $3/91$ اعلام داشته‌اند که احساس می‌کنند به وجود استاد راهنما نیازمند هستند و با میانگین $4/11$ اعتقاد دارند استاد راهنما می‌تواند در امر هدایت تحصیلی دانشجو مؤثر باشد. دانشجویان همچنین با میانگین $4/47$ اعلام داشته‌اند حسن خلق و برخورد استاد تا اندازه زیادی در برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو اهمیت دارد (جدول ۲).

مقایسه میانگین نظرات دانشجویان نسبت به وضعیت مطلوب، با توجه به متغیر وضعیت شغلی و تأهل و بومی

دانشجویان در پاسخ به این پرسش که اگر قرار باشد شما استاد راهنمای خود را انتخاب کنید کدام یک از موارد زیر را ترجیح می دهید، "با تجربه و با سابقه بودن" و "خوش اخلاق و مهربان بودن" استاد راهنما را به ترتیب با میانگین ۵/۷۷ و ۵/۷۳ (از حداقل ۱ و حداکثر ۱۰) به عنوان مهم‌ترین اولویت و "همجنس و جوان بودن او را به ترتیب با میانگین ۴/۷۵ و ۴/۹۵ به عنوان کم اهمیت‌ترین اولویت در انتخاب استاد راهنمای خود اعلام کرده بودند.

بودن، تفاوت معنادار آماری را نشان نداد اما با توجه به جنس و مقطع تحصیلی، تفاوت معنادار آماری مشاهده شد (به ترتیب $p < 0.04$ و $p < 0.05$)، به طوری که میانگین نظرات دانشجویان دختر به مراتب از دانشجویان پسر بالاتر بود (به ترتیب 3.93 ± 0.57 و 3.77 ± 0.78). همچنین میانگین نظرات دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کاردانی از دانشجویان مقطع دکترای حرفه‌ای به مراتب بالاتر بود (به ترتیب 3.97 ± 0.61 و 3.75 ± 0.68).

جدول ۱: میانگین نظرات دانشجویان درباره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی در دانشگاه

عناوین سؤالات	کل	دختر	پسر	بومی	غیر بومی
۱- میزان اطلاع شما از نقش و اهمیت مشاوره و راهنمایی	۲/۹۵	۲/۹۶	۲/۵۰	۲/۹۲	۳/۰۰
۲- میزان اهمیت استاد راهنمای شما به امر راهنمایی دانشجوی	۲/۲۴	۲/۲۹	۲/۴۰	۲/۱۹	۲/۲۴
۳- میزان کمک استاد راهنما در انتخاب و حذف واحدهای درسی	۱/۹۹	۲/۰۶	۱/۸۵	۱/۹۳	۲/۰۱
۴- میزان کمک استاد راهنما برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر	۲/۰۰	۲/۰۹	۱/۸۱*	۱/۹۸	۲/۰۲
۵- میزان کمک استاد راهنما در امر تحقیق و پژوهش	۱/۹۰	۱/۹۷	۱/۷۸	۱/۷۹	۲/۰۱
۶- میزان کمک استاد راهنما در مورد مسائل و مشکلات شخصی و خانوادگی	۱/۶۲	۱/۶۴	۱/۸۰	۱/۵۷	۱/۶۵
۷- میزان کمک استاد راهنما در مورد مسائل مربوط به آینده شغلی و بازار کار	۱/۸۳	۱/۹۰	۱/۶۷	۱/۷۵	۱/۸۶
۸- میزان مراجعه شما به استاد راهنما	۱/۸۸	۱/۹۲	۱/۷۹	۱/۷۸	۱/۹۶
۹- میزان حضور استاد راهنمای شما در ساعات تعیین شده	۲/۱۸	۲/۸۰	۱/۹۶*	۲/۱۱	۲/۱۹
۱۰- میزان علاقمندی استاد راهنمای شما به امر راهنمایی و کمک به حل مشکلات	۲/۳۸	۲/۵۵	۲/۰۵*	۲/۴۰	۲/۳۳
۱۱- میزان اطلاعات استاد راهنمای شما در مورد مسائل و مقررات آموزشی	۲/۸۸	۲/۹۸	۲/۶۷*	۲/۸۴	۲/۸۸
۱۲- میزان برقراری ارتباط با استاد راهنمای خود جهت طرح مسائل و مشکلات	۲/۳۶	۲/۴۱	۲/۲۶	۲/۲۵	۲/۳۹
۱۳- میزان قابل اعتماد بودن استاد راهنمای شما	۲/۹۷	۳/۳۰	۲/۸۶	۲/۸۵	۳/۰۲
۱۴- رفتار مؤدبانه و احترام آمیز استاد راهنمای شما به شخصیت دانشجویان	۳/۳۳	۳/۳۴	۳/۳۲	۳/۰۹	۳/۴۶*
۱۵- میزان اطلاع استاد راهنما از وضعیت تحصیلی دانشجویان تحت راهنمایی	۲/۴۸	۲/۵۶	۲/۳۱	۲/۳۲	۲/۵۶
۱۶- میزان مؤثر و کافی بودن راهنمایی‌های ارائه شده توسط استاد راهنما	۲/۳۵	۲/۴۲	۲/۲۱	۲/۱۹	۲/۴۰
۱۷- استاد راهنمای شما تا چه حد تجربیات خود را در اختیار شما می‌گذارد؟	۲/۳۶	۲/۴۷	۲/۱۳*	۲/۳۳	۲/۳۹
۱۸- میزان مراجعه شما به دوستان و همکلاسی‌ها جهت حل مشکلات	۲/۸۶	۲/۹۰	۲/۷۷	۲/۸۶	۲/۸۱
میانگین کل	۲/۳۶	۲/۴۵	۲/۱۹*	۲/۲۶	۲/۴۱

جدول ۲: میانگین نظرات دانشجویان درباره وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی در دانشگاه

عناوین سؤالات	کل	دختر	پسر	بومی	غیر بومی
۱- تا چه حد احساس می‌کنید به وجود استاد راهنما هستید؟	۳/۹۰	۳/۹۹	۳/۷۴*	۴/۰۳	۳/۸۲
۲- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های دانشجو مؤثر باشد؟	۴/۰۵	۴/۲۰	۳/۷۵*	۴/۰۵	۴/۰۳
۳- برقراری ارتباط دانشجو با استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در افزایش احساس رضایت دانشجو مؤثر باشد؟	۳/۹۲	۳/۹۷	۳/۸۳	۳/۹۷	۳/۸۸
۴- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در امر هدایت تحصیلی دانشجو مؤثر باشد؟	۴/۱۰	۴/۰۳	۴/۱۴	۴/۱۱	۴/۰۹
۵- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در افزایش احساس رضایت دانشجو از رشته تحصیلی مؤثر باشد؟	۳/۹۵	۳/۹۳	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۹۳
۶- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در افزایش علاقه دانشجو به رشته تحصیلی و ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر مؤثر باشد؟	۴/۰۷	۴/۱۱	۳/۹۷	۴/۰۶	۴/۰۷
۷- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در تشویق و ترغیب دانشجو به مطالعه و تحقیق مؤثر باشد؟	۴/۰۷	۴/۱۰	۴/۰۱	۴/۰۹	۴/۰۷
۸- میزان تأثیر علاقمندی استاد راهنما به امر راهنمایی تا چه حد می‌تواند در هدایت و راهنمایی دانشجو مؤثر باشد؟	۴/۱۴	۴/۲۰	۴/۰۱	۴/۲۰	۴/۰۹
۹- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در رفع مشکلات درسی به دانشجویان کمک کند؟	۳/۹۵	۴/۰۶	۳/۷۲*	۴/۰۵	۳/۸۹
۱۰- حسن اخلاق و برخورد استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو اهمیت داشته باشد؟	۴/۴۷	۴/۵۹	۴/۲۳*	۴/۵۹	۴/۴۱
۱۱- تجربیات استاد راهنما تا چه حد می‌تواند روشنگر راه زندگی و تحصیل دانشجو باشد؟	۳/۹۷	۴/۰۱	۳/۸۸	۴/۰۲	۳/۹۳
۱۲- به نظر شما استاد راهنما تا چه اندازه‌ای باید با اصول راهنمایی و مشاوره آشنا باشد؟	۴/۴۵	۴/۴۹	۴/۳۷	۴/۴۶	۴/۴۶
۱۳- اساتید تا چه اندازه توانایی و صلاحیت دارند نقش استاد مشاور را برای دانشجویان ایفا کنند؟	۳/۶۴	۳/۶۷	۳/۵۸	۳/۶۷	۳/۶۲
۱۴- تا چه حدی موافق انتخاب استاد راهنما توسط دانشجو هستید؟	۴/۱۴	۴/۱۳	۴/۱۵	۴/۰۸	۴/۲۰
۱۵- استاد راهنما تا چه حد می‌تواند در حل مسائل روانی و خانوادگی دانشجویان مؤثر باشد؟	۳/۳۵	۳/۴۱	۳/۲۲	۳/۴۳	۳/۳۱
۱۶- کامپیوتری شدن امور آموزشی تا چه حد می‌تواند جایگزین استاد راهنما باشد؟	۲/۴۹	۲/۴۵	۲/۵۷	۲/۶۱	۲/۴۳
۱۷- تا چه اندازه با استفاده از یک هسته مشاوره تحصیلی به‌جای استاد راهنما در هر دانشکده موافق هستید؟	۳/۲۰	۳/۲۷	۳/۰۶	۳/۱۸	۳/۲۳
میانگین کل	۳/۸۸	۳/۹۳	۳/۷۷*	۳/۹۳	۳/۸۵

بحث

در این مطالعه، نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در دو حیطه وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۱ میانگین نظرات دانشجویان را در ارتباط با وضعیت موجود ارائه می‌دهد. همان‌طور که در جدول مشهود می‌باشد دانشجویان در مجموع از شرایط موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی رضایت ندارند. بنابراین جایگاه استاد راهنما در دانشگاه به عنوان یک منبع اصلی برای حل مشکلات دانشجویان از وضعیت قابل قبولی برخوردار نمی‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش هزاوه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی همدان و ادهمی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان مبنی بر ناخرسندی دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی، همخوانی دارد (۷ و ۸). نتایج یک مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی مازندران، میزان رضایت‌مندی دانشجویان از اساتید راهنما را ۳۴/۸۶ درصد گزارش نموده است و نتایج مطالعه‌ای دیگر در دانشگاه علوم پزشکی تبریز نیز نشان داد که بیش از ۹۰ درصد دانشجویان و اساتید معتقدند که نظام فعلی استاد راهنما، در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کمک کننده نیست (۱۴ و ۱۵). در بررسی‌های انجام گرفته توسط وال و استین نیز خاطر نشان شده است که ارائه مشاوره و راهنمایی توسط اساتید نتوانسته است جایگاه رضایت‌بخشی را برای دانشجویان فراهم نماید (۹ و ۱۶). اما در برخی از پژوهش‌ها، دانشجویان از ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی رضایت داشته‌اند. نتایج مطالعه آقاجانی در سمنان و علی اصغرزاده در کاشان نشان داد که اساتید راهنما عملکرد قابل قبولی در این راستا ارائه داده‌اند (۱۰ و ۱۷). در مطالعه لگاتکو در یکی از دانشگاه‌های آمریکا نیز دانشجویان، اساتید راهنما را افرادی فهمیده و آگاه می‌دانستند و نسبت به امر مشاوره و راهنمایی نگرش مثبت داشتند (۱۸). کم‌توجهی اساتید راهنما به مشکلات دانشجویان، عدم پیگیری آنها در حل مشکلات و عدم صرف وقت کافی آنها در امر راهنمایی از مهم‌ترین

علل نارضایتی دانشجویان از خدمات مشاوره‌ای گزارش شده است.

بیش از نیمی از دانشجویان (۵۱/۸ درصد) اعلام داشتند که در طول مدت تحصیل خود جهت راهنمایی به استاد راهنما مراجعه کرده‌اند. سالم صافی در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه نیز مراجعه دانشجویان به استاد راهنما را جهت کسب راهنمایی و مشورت، ۴۶/۵۱ درصد گزارش کرده است (۱۹). در حالی که نتایج یک بررسی در کشور کامرون، مراجعه دانشجویان به اساتید راهنما را ۶/۳ درصد و مراجعه آنها به دوستان و همکلاسی‌های خود را ۹۳/۷ درصد ذکر کرده است (۲۰). شاید عدم مقبولیت اساتید راهنما نزد دانشجویان به عنوان یک منبع موثق جهت رفع مسائل و مشکلات دانشجویی از علل مراجعه کم دانشجویان بوده است.

در این مطالعه، تنها ۱۸/۸ درصد از دانشجویان، راهنمایی‌های ارائه شده توسط اساتید مشاور را کافی و مؤثر ارزیابی نموده‌اند. کم‌توجهی اساتید، عدم صرف وقت کافی و نامطلوب بودن رهنمودهای ارائه شده از جانب آنها، علت ناخرسندی دانشجویان از کیفیت راهنمایی‌های ارائه شده است. نتایج یک بررسی نشان داد که ۶۲/۸۸ درصد دانشجویان کیفیت راهنمایی‌های ارائه شده توسط اساتید را خوب ارزیابی کرده‌اند (۱۹). در دو مطالعه در دانشکده‌های پزشکی کالیفرنیا و شیکاگو به ترتیب ۵۲ و ۵۵ درصد دانشجویان، ارائه خدمات مشاوره‌ای در دانشگاه را خوب و مناسب می‌دانند (۲۱ و ۲۲). بررسی جنبه‌های مختلف مشاوره و راهنمایی در دانشگاه نشان می‌دهد دانشجویان از عملکرد اساتید راهنمای خود چندان راضی نبودند، به‌خصوص درباره مواردی از قبیل مشکلات شخصی و خانوادگی، آینده شغلی و بازار کار، تحقیق و پژوهش، انتخاب و حذف واحدهای درسی و ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر که از نیازهای مهم مشاوره‌ای دانشجویان است، میانگین بسیار پایینی داشته و

نتایج بررسی حاضر حاکی از آن است که از نظر دانشجویان، وضعیت مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه مطلوب نبوده و نیازمند بازنگری است. بی‌شک اصلاح این شرایط می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر باشد.

نتایج بررسی حاضر، حاکی از این است که دانشجویان با دادن نمرات بالا به وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه (میانگین حداقل ۳/۳۵ تا حداکثر ۴/۴۷) با اصل مشاوره و راهنمایی تحصیلی توسط اساتید راهنما موافق هستند و اعلام می‌دارند که به وجود استاد راهنما احساس نیاز می‌کنند؛ به نحوی که با دادن کمترین نمره به سؤال شماره ۱۶ " کامپیوتری شدن امور آموزشی تا چه حد می‌تواند جایگزین استاد راهنما باشد؟" و سؤال شماره ۱۷ " تا چه اندازه با استفاده از یک هسته مشاوره تحصیلی به جای استاد راهنما در هر دانشکده موافق هستید؟" (جدول ۲) ضمن مخالفت با جایگزینی و یا حذف استاد راهنما، نقش استاد راهنما را به عنوان یک منبع اصلی، جهت کسب اطلاعات و حل مشکلات آموزشی خود مورد تأیید قرار داده‌اند.

در پژوهشی در دانشکده پزشکی اوهایو تقریباً همه دانشجویان معتقد بودند که یک برنامه مشاوره تحصیلی سازمان‌یافته در دانشگاه مورد نیاز است. این دانشجویان همچنین تأکید داشتند که مشاور نه تنها بایستی در خصوص علم پزشکی و مقررات آموزشی کارآمد باشد، بلکه از نظر شخصیتی نیز باید نقش یک الگو را ایفا کند (۱۶). در مطالعه دیگری ۶۶/۷ درصد دانشجویان بیان کردند که مشاوره می‌تواند به پیشرفت تحصیلی آنها کمک کند. آنان ویژگی‌های یک مشاور ایده‌آل را مهربان و دلسوز بودن و توانایی او در حل مشکلات دانشجویان برشمردند (۲۰).

بررسی داده‌ها با توجه به سؤالات اساسی تحقیق نشان می‌دهد که دانشجویان بر ضرورت وجود استاد راهنما تأکید داشته‌اند و استاد راهنما را دارای نقش تسهیل کننده،

غیرقابل قبول است. این یافته با نتایج مطالعات دیگران همخوانی دارد و تأکیدی بر تأثیر این موارد در رضایت دانشجویان می‌باشد (۷ و ۸).

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر از وضعیت مشاوره و راهنمایی تحصیلی ناراضی هستند. شاید درجه بالای نیاز دختران، به دلیل حساسیت و آگاهی بیشتر این دانشجویان از جریان راهنمایی و مشاوره از علل نگرش مثبت آنان است. این یافته با نتایج پژوهشی دیگر که تفاوت معناداری بین رضایت دانشجویان دختر و پسر جامعه مورد پژوهش خود نیافته است (۷) همخوانی ندارد اما با یافته‌های ادهمی و رفیعی که نظرات دانشجویان دختر و پسر را متفاوت گزارش نموده‌اند (۸ و ۱۱) مطابقت دارد.

در این مطالعه، دانشجویان غیربومی، عملکرد اساتید راهنما را در اکثر موارد بهتر از بومی‌ها ارزیابی کرده بودند. احتمالاً دوری از خانواده، تنهایی و مشکلات ناشی از سکونت در خوابگاه‌های دانشجویی دلیل احساس نیاز بیشتر به کمک‌های فکری و مشاوره‌ای این گروه از دانشجویان می‌تواند تأییدکننده این موضوع باشد. این یافته با نتایج مطالعات مشابهی که گزارش نموده‌اند دانشجویان غیربومی نگرش مثبت‌تری نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی دارند (۸ و ۲۳) همخوانی دارد.

نارضایتی از ارائه خدمات مشاوره‌ای بین دانشجویان دکتری حرفه‌ای (پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی) در مقایسه با سایر دانشجویان (مقاطع کاردانی و کارشناسی) بطور معناداری بیشتر بوده است که با نتایج یک مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی همدان مطابقت دارد (۷). احتمالاً حجم بالای دروس و تراکم برنامه درسی، طولانی بودن مدت تحصیل در دانشگاه، نیاز بیشتر به خدمات مشاوره‌ای به دلیل مشکلات مختلف، افزایش سطح انتظارات این گروه از دانشجویان و در نهایت نارضایتی آنان را در پی داشته است.

تحصیلی نگرش مثبتی دارند اما از شرایط موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه رضایت ندارند. میانگین پاسخ‌های دانشجویان در مورد وضعیت موجود اساتید راهنما در زمینه‌های مختلف تحصیلی، شغلی و شخصی در سطح پایینی قرار دارد و بیانگر ضعف این امر در وضع کنونی می‌باشد. در حالی که در وضعیت مطلوب، میانگین پاسخ‌ها، همگی در سطح بالایی قرار دارد و نیاز دانشجویان به راهنمایی اساتید راهنما در زمینه‌های مختلف را نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد وزارت متبوع برای افزایش کارآمدی مشاوره و راهنمایی تحصیلی باید درباره آن بازنگری نماید و بخشی از وظایف تدریس استاد را به این امر اختصاص دهد در ضمن "برای هر دانشجو پرونده‌ای درباره وضعیت مشاوره و راهنمایی تشکیل داده و اطلاعات لازم را گردآوری نماید. همچنین با برگزاری کارگاه مشاوره، دانش و نگرش اساتید را در این باره تغییر دهد و بخشی از نمره ارتقای مرتبه را نیز به ارزیابی عملکرد راهنمایی و مشاوره استادان اختصاص دهد.

قدردانی

از مدیریت محترم مطالعات و توسعه آموزش و معاونت محترم تحقیقات و فناوری جهت تصویب و پشتیبانی مالی و از کلیه دانشجویانی که با تکمیل پرسشنامه ما را در اجرای این مطالعه یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

حمایت و هدایت‌کننده می‌دانند. دانشجویان همچنین ویژگی‌های رفتاری و حسن خلق استاد راهنما و آشنایی او به مقررات آموزشی را در امر راهنمایی دانشجو بسیار مؤثر می‌دانند و در وضعیت مطلوب، بالاترین میانگین نمرات را به این موارد داده‌اند. این یافته با نتایج مطالعه‌ای دیگر که دانشجویان ویژگی‌های رفتاری اساتید راهنما، به ویژه حسن خلق و برخورد مناسب را با میانگین ۴/۵۳ و آشنایی اساتید راهنما با اصول راهنمایی و مشاوره را با میانگین ۴/۴۸ در امر راهنمایی دانشجو بسیار مؤثر می‌دانسته‌اند، همخوانی دارد (۱۳).

دانشجویان در اولویت‌بندی ویژگی‌های یک استاد مشاور ایده‌آل، بیشترین اولویت را به "با تجربه بودن استاد راهنما" و "خوش‌اخلاق و مهربان بودن" او داده‌اند که می‌تواند بیانگر اهمیت این عوامل در فرایند راهنمایی دانشجو باشد. تأکید بر این ویژگی می‌تواند نشان‌دهنده این امر باشد که مشاور باید برای جلب اعتماد مراجع، فارغ از پیش داوری باشد و آنان را بپذیرد و با روی گشاده با مراجع برخورد نماید. در مطالعه شاهی و همکاران در دانشگاه شهید چمران، دانشجویان با تجربه بودن استاد راهنما، آشنا بودن او به مقررات آموزشی و خوش‌اخلاق بودن را مهم‌ترین ویژگی‌های استاد راهنما برشمرده‌اند (۱۳) که با نتایج پژوهش حاضر مطابقت دارد.

نتیجه‌گیری

در مجموع، نتایج این مطالعه نشان داد دانشجویان نسبت به اهمیت و نقش سازنده مشاوره و راهنمایی

منابع

- 1-Gheshlagh M. Psychological counseling and guidance: Principles and Techniques Principles. 1st ed. Isfahan: Entesharat-t Mani; 1373.
- 2-Pasha Sharifi H, Husseini SM. Principles and methods of guidance and counseling. 5th ed. Tehran: Entesharat-E Roshd; 1372.
- 3-Shams B, Farshidfarid M, Hasanzadeh A. Effect of counseling on the achievement of university students with dropout. Iranian Journal of Medical Education. 2000; 1(1): 349.
- 4-Job description and duties of supervisors. Seminar of educational vice chancellor of medical university, Mashad 1378: 24.

- 5-Rabiei M, Salehi R, Siyadat SA. A survey of career counseling needs of Shahre-Kord University students. *Counseling Research & Developments*. 1386; 22: 89-106.
- 6-Shafiabadi A. An introductory to concepts and application of counseling. 2nd ed. Tehran: Entesharat-t Payame-noor; 1381.
- 7-Hazavei SM, Fathi Y. Student's satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan University of Medical Sciences. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services*. 2000; 2(8): 64-56.
- 8-Adhami A, Mohammad Alizadeh S. Educational achievement in medical students entered university between 1995 and 2003, Kerman university of medical sciences. *Journal of Medical Education Development Center of Kerman University of Medical Sciences*. 2008; 2(5): 94-101.
- 9-Wall D, Mcaleer S. Teaching the consultant teachers: identifying the corecontent. *Med Educ*. 2000; 34(2): 131-8. [PMID: 10652066]
- 10-Haji Aghajani S, Ghorbani R, Jenabi MS, Saberian M, Rashidi Pour A, Malek M. Instructors' performance, election, duties and responsibilities from students' points of view in Semnan Medical University, 2001-02. *Journal of Babol university of medical sciences*. 2003; 5 (3): 17-12.
- 11-Rafiei A, Baghban I. A study of career counseling needs of Isfahan university students. *Quarterly Journal of career & organizational counseling*. 2007; 1(1): 75-94.
- 12-Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 1970; 30: 607-10. Available from: <http://alimir20.persianblog.ir/>
- 13-Shaahi S, Elhampour H. Survey on students, teachers and academic staff's on supervisor' performance in undergraduate in Shahid Chamran university. Report of research project, Educational & Psychology Faculty, Ahvaz Shahid Chamran university. 2008.
- 14-Alizadeh M, Gholipour Ch. Academic advice, as a strong teacher role - existing challenges and proposed solutions. *vizgeh nameh kholaseh maghalate 10th National congress on medical education - Shiraz, 2009 May 6: 173.*
- 15-Kabirzadeh A, Zamani Kiasari A, Mohseni Saravi B, Farah-Abadi A. Satisfaction of Mazandaran medical university students of supervisors in 2007. 9th National congress on medical education Yazd, 2007: 25.
- 16- Stein TS. Student opinion on counseling in medical school. *J Med Educ*. 1971; 46(6): 532-7. [PMID: 5162241]
- 17-Ali-Asgharzadeh A, Mirhuseini F, Ragraz-Jeddi F, Seyyedi H, Rezaei R. Evaluation of student satisfaction at presenting guidance supervisors paramedical college medical university of Kashan Spring semester two 2007-8 to 2006-5. Special abstract article 10th national congress on medical education - Shiraz, 2009 May; 6: 159.
- 18-Legutko RS. Student grade their professors: An evaluation of a college's faculty advising by its graduating seniors. *An academic Advising Journal*. 2006; 8(1-4). Available From: <http://www.psu.edu/dus/mentor/0609lr1.hrm>.
- 19-Salem Saafi R, Mikaeli P, Mousavi S. Advisor performance on solution findings from students point of view. *Proceeding of Teb Va Tazkiyeh Special Issue, 11th Iran Medical Education Conference, 2010: 308.*
- 20-Fritz Ngale I. Students' perception of school counseling government high school in Bamenda Sub-Division, Cameroon. *Education Community*. 2009; 4. Available From: [http:// www.thefreelibrary.com/](http://www.thefreelibrary.com/)
- 21-Seigle RD, Schuckit MA, Plumb D. Availability of personel counseling in medical schools. *J Med Educ*. 1983; 58(7): 542-6. [PMID: 6864741]
- 22-Eckenfels EJ, Blacklow RS, Gotterer GS. Medical student counseling: The rush medical college adviser program. *J Med Educ*. 1984; 59(7): 573-81. [PMID: 6737451]
- 23-Salem Safi R, Amirzadeh J, Sheikhi N, Nabiloo B, Mousani SJ. Evaluation of student views' about academic supervisors performance in schools of nursing and midwifery, health and paraclinical urmia. Special article abstract 10th national congress on medical education - Shiraz. 2009 May; 6: 153.

Present and Desired Status of Student Counseling in Opinions of AJUMS

Shakurnia AH^{1*}, Asadollahi PD², Elhampour H³, Khodadadi A⁴

1-Lecturer of Immunology.

2-Lecturer of Foreign Language

3-Lecturer of Educational Sciences.

4-Assistant Professor of Immunology.

1-Department of Immunology
Faculty of Medicine, Ahvaz
Jundishapur University of
Medical Sciences, Ahvaz, Iran

*Corresponding author:
Department of Immunology
Faculty of Medicine, Ahvaz
Jundishapur University of
Medical Sciences, Ahvaz, Iran
Tel: ++989163132602
Email: shakurnia@yahoo.com

Abstract

Background and Objective: Student counseling practiced by academic staff could be a hand in achieving educational goals. This study has been carried out on this regard to make a survey on the opinions of the students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences (AJUMS).

Subjects and Methods: In this cross-sectional study, the opinions of 354 students were evaluated by a 35-item questionnaire confirmed from the validity and reliability part. Collected data was analysed by SPSS.15 software, t test and ANOVA .

Results: Two third of participants was female. A number of 183 students positively ticked the item of the “rate of referring to advisor”, while only 18.8% were satisfied with the quality of counseling. In general, the mean of student counseling satisfaction was 2.36 ± 0.78 . A positive attitude to student counseling process was noticed. The desired status with a mean of 3.88 ± 0.65 demonstrated a meaningful statistical relationship with present status ($p \leq 0.001$). The students with a mean of 3.91 pointed the essentiality of student counseling and also believe that advisors could play an effective role in educational achievements (4.11).

Conclusion: The results revealed that although the students have a positive attitude to the process of counseling, there is dissatisfaction with the present status of counseling in University. Considering the role of supervisors in guiding the student, a remedial review on counseling process seems necessary.

Sci Med J 2011; 10(5):469-79

Key word: Educational counseling, Student views', Ahvaz Medical University.

Received: June 3, 2010

Revised: June 12, 2010

Accepted: Apr 12, 2011